

Az alkotmánybíráskodás szerepe parlamentáris kormányformában²

„*A jurisztokratikus kormányforma és szerkezeti kérdései*” című tanulmányában Pokol Béla – a sorok között olvasva – arra a következtetésre jut, hogy az európai parlamentárisnak nevezett államok, így Magyarország is egy másik, új kormányformába léptek: a jurisztokráciába.³ A jurisztokrácia nem ismeretlen fogalom az államelméletben,⁴ a szerző megközelítési módja abban újszerű, hogy ezt egy államszervezeti berendezkedési típusként határozza meg.

Jelen írás a tanulmányra abból a szempontból kíván reflektálni, hogy – a hagyományos államszervezeti értelemben – kormányformának tekinthető-e a jurisztokrácia, illetve, hogy a jelenkorban megfigyelhető sajátosságok indokoltá teszik-e a jogtudomány számára, hogy felülvizsgálják a parlamentarizmus létét. Előre bocsátom, hogy Pokol Béla tanulmányában leírt egyes, a jurisztokráciának tulajdonított jegyekkel aligha lehet vitatkozni, a hipotézisem ugyanakkor az, hogy a jelenlegi magyarországi kormánystruktúra megfelel a parlamentarizmus alkotmányjogban kimunkált fogalmának.

I. A parlamentarizmus kialakulása és a bírászkodás

Kiindulópontnak az tekinthető, hogy Európában a parlamentarizmus igénye az abszolutizmus ellenszereként fejlődött ki.⁵ Az abszolút monarcha önkényével szemben fogalmazódott meg elvárásaként egyrészt a jog kiszámíthatósága, másrészt hogy az általánosan kötelező magatartási szabályokat előzetesen és normatív módon, mindenkire kötelezően határozzák meg. Két olyan igény fogalmazódott meg tehát, amelyet modern terminológiában úgy határozhatunk meg, hogy jogbiztonság és jogegység; ez utóbbi az egyenlőség, a diszkrimináció-mentesség fontos állomása.⁶

E társadalmi-politikai igény folytán alakult ki, hogy az *általánosan kötelező normák megalkotása a parlament kezében van* (azaz: az uralkodó befolyása a törvényhozásra egyre csekélyebb), a törvényhozó hatalmon belül a *népképviseleti elvű alsóház szerepe növekszik*, és a rendi (születési előjogokon alapuló) felsőház érdemi szerepe csökken és hogy a *választójog egyre inkább általános*. Ezek a jelenségek (általános választójog, alsóház-dominanciájú parlament, parlament-dominanciájú törvényhozás) önmagukban nem jelentenek parlamentarizmust, de egy jól kivehető trendet határoztak meg. Ez a trend pedig azt célozta,

¹ Egyetemi docens, PPKE JÁK

² Hasznos tanácsaiért köszönettel tartozom T. Kovács Júliának és Varga Zs. Andrásnak. A tanulmányban leírtak nem szükségszerűen az ő álláspontjaikat közvetítik, a tanulmányért csak a szerző tartozik felelősséggel.

³ Pázmány Law Working Papers 2016/8. http://d18wh0wf8v71m4.cloudfront.net/docs/wp/2016/2016-8_Pokol.pdf

⁴ A nemzetközi irodalmat összefoglalóan lásd Pokol Béla: A jurisztokrácia és a demokrácia határvonalán. Jogelméleti Szemle 2015/4. 4. s köv. Pp. http://jesz.ajk.elte.hu/2015_4.pdf

⁵ A parlamentarizmus történeti kialakulásának ez a leegyszerűsítése alappal vethet fel kritikát. Az angol és a német típusú parlamentarizmus kialakulásának történeti okai, és így a két modell főbb jellegzetességei is eltérőek, ezeknek az eltérések azonban a jelen értékelést nem befolyásolják.

⁶ Ezzel részben ellentétesen Varga Csaba szerint csak demokratikus keretek között jelent a jogegység jogegyenlőséget, a feudalizmusban a kodifikáció az abszolutisztikus kormányzás technikai feltétele. Varga Csaba: A kodifikáció mint társadalmi-történeti jelenség. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002. 152. p.

hogyan ne az (abszolút) monarchia, hanem a parlament hozza meg a törvényeket. Egy olyan kormányzási módszer víziója merült fel, amelyben az uralkodótól függetlenül hozza a törvényeket a népképviselői parlament, és azokat az uralkodó által irányított végrehajtó hatalom alkalmazza az egyedi esetekre.

A történelmi áttekintés alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a *parlamentarizmus a végrehajtó hatalommal szemben fogalmazódott meg, nem a bíróságokkal szemben*. A parlamentarizmus megszületésekor nem volt reális veszélye, hogy tartalmilag a bíróságok hozzák a törvényeket, sokkal inkább annak, hogy a végrehajtó hatalom élén álló uralkodó próbálja „visszaszerezni” a törvényhozást.

Sőt, az erős, független *bíróság nélkülözhetetlen kelléke a parlamentarizmusnak*. Ha a bírósági funkciót – Montesquieu nyomán – úgy határozzuk meg, mint amelyik dönt a jogszabályok alkalmazásával, érvényességével kapcsolatos jogvitákban, akkor megállapítható: a törvény rendelkezései a gyakorlatban végső soron a bíróságok előtt, azokon keresztül érvényesülnek. Ha a parlamentáris törekvéseket a törvényhozó és a végrehajtó hatalmak „harcaként” jellemezzük, akkor a parlamentarizmusnak (azaz a törvényhozás dominanciájú kormányzás híveinek) elemi érdeke, hogy a bíróságokat is kivonja a végrehajtó hatalom fennhatósága alól. Hiába nyer ugyanis a parlament teljes szabadságot és önállóságot, ha a bíróság a törvényeket nem alkalmazza, akkor a törvényt szöveg holt betű marad.⁷ A végrehajtó hatalomtól független bíróság tudja egyedül garantálni a törvényhozó hatalom érvényesülését.

II. A parlamentarizmus, mint kormányforma

A kormányforma az államszervezet központi kérdésköre, amely az állami berendezkedés jellegét határozza meg. E kérdés szorosan összefügg a hatalommegosztással. A hatalmi ágak elválasztása arra keresi a választ, hogy milyen hatalmi ágak vannak, illetve ezeknek mi a szerepe a közhatalom gyakorlásában. Amíg a hatalommegosztás az államszervezet statikáját határozza meg, addig a kormányforma jelöli az állami berendezkedés dinamikáját: azt, hogy a politikai jellegű hatalmi ágak egymással milyen viszonyban állnak.⁸ E meghatározásból is látható, hogy a hatalmi ágak elválasztása nélkül a jelenleg használt kormányformákról nem beszélhetünk.

Álláspontunk szerint a parlamentarizmus fogalma nem ugyanazt jelenti, mint amit a XIX. század elején jelentett. Akkor ugyanis a parlamentarizmus az abszolút monarchia „ellenpontja” volt, azaz egy olyan államszervezeti berendezkedés, ahol a törvényhozás a parlament kezében van. Ez a jelenség napjainkra minden kormányforma esetében bekövetkezett. Így a parlamentarizmus már nem az abszolút monarchia ellenpontja, hanem a prezidencializmusé, és a megkülönböztető ismérve az, hogy milyen viszony van a törvényhozó és végrehajtó hatalmak között.

A parlamentarizmus nem azt jelenti tehát, hogy a népképviselői szerv olyan „szuperhatalom”, amely a népszuverenitásból eredő összes jogot gyakorolja. Parlamentáris kormányforma esetében a törvényhozó és a végrehajtó hatalom egyenrangú ugyan, de a két hatalmi ág kapcsolata szükségszerűen intenzív. A parlament erős befolyást gyakorol a

⁷ Az egyszerűség kedvéért álljon elő a következő példa: a parlament megelégedi, hogy az uralkodó igen magas, évi öt arany adót vet ki mindenkire, ezért törvényt hoz arról, hogy három aranynál több senkitől sem hajtható be. Ha a bíróságok felett még mindig az uralkodó diszponál, és az egyedi ügyekben – a törvényt figyelmen kívül hagyva – nem tartja jogsértőnek, hogy a hatóságok (a végrehajtó hatalom) továbbra is öt aranyat hajtanak be mindenkitől, akkor a törvény (és vele együtt a parlamentáris törekvés) nem ért cél.

⁸ Trócsányi László – Csink Lóránt: Államforma, kormányforma, államszervezet. In: Trócsányi László – Schanda Balázs (szerk.): Bevezetés az alkotmányjogba. HVG Orac, Budapest, 2015. 89. p.

kormányzatra: a parlament meghatározhatja a kormányzás kereteit és irányát, tehát a kormány politikájára is hatást gyakorol. A másik oldalról pedig – ami a parlamentarizmus központi gondolata – a végrehajtó hatalmat gyakorló kormány politikai felelősséggel tartozik a parlamentnek. Ennek keretében a parlament ellenőrizheti és végső esetben elmozdíthatja a kormányt. Ennek pedig logikus következménye, hogy a kormány – az atipikus eseteket leszámítva – többségben van a törvényhozásban.

III. A parlamentarizmus és a jurisztokrácia

A jurisztokrácia jelenségének elemzését megelőzően szükséges különbséget tenni a jogi és a politikai döntéshozatal között. Politológiai értelemben valamely tevékenységet (ideértve a döntéshozatali mechanizmust) akkor tekintünk politikainak, ha értékek közötti választás eredményeképp meghatározza, hogy milyen irányba haladjon a társadalom. A definíciónak két fontos eleme van: egyrészt az értékek (ideológiák, eszmék) közötti választás lehetősége, másrészt, hogy a döntés kihatással van a társadalom egészére, vagy legalábbis jelentős részére.⁹ A politikai döntés sajátossága tehát, hogy a döntéshozó meghatározott társadalmi, szociális, gazdasági szempontot szem előtt tartva, meghatározott értékek alapján hoz döntést.

Ezzel szemben a jogi döntéshozatal megkülönböztető ismérve, hogy a döntés alapja egy jogi norma. Jogi döntéshozatal esetén a döntéshozó *azért* hoz meg egy meghatározott tartalmú döntést, mert valamilyen jogi autoritásból – kontinentális jogrendszerben: egy jogszabályból – az következik.¹⁰ Kétségtelen: a jogszabályból több lehetséges döntést következhet, így az értékválasztás ilyenkor is szerepet játszik, a *több lehetséges döntés közül* választja ki a döntéshozó azt az egyet, amelyik az értékválasztásának leginkább megfelel. Ez azonban nem rontja le annak az állításnak az érvényességét, hogy a döntés jogi alapja továbbra is egy jogszabály.

Eme elvi alapvetést követően kijelenthetjük: *a bíraskodó szervek jogi, a kormányzati szervek pedig e feladatkörük ellátása során politikai döntést hoznak*. Pokol Béla meggyőzően érvel amellett, hogy a politikai szervek által választott alkotmánybírák elismerési bírák (recognition judges), akik meghatározott politikai (ideológiai) értékekhez kötődnek. Ez a kötődés ugyanakkor nem eredményez politikai döntéshozatalt a szó fent ismertetett értelmében, csupán azt, hogy a jogi normát (az alkotmányt) a *jogi döntéshozatal során* meghatározott értéktartalommal értelmezik. Az adott értéktartalmú értelmezés viszont még nem politikai döntéshozatal.

Kétségtelen, hogy lehet vitatkozni azon, hogy az alkotmánybíróság mennyiben a bíraskodó, illetve mennyiben a törvényhozó hatalom része. Egyetértünk azzal a megállapítással, hogy utólagos normakontroll hatáskörében az alkotmánybíróság „negatív törvényhozást” végez. Ezekben az ügyekben ugyanis az alkotmánybíróság absztrakt módon, egyedi ügytől függetlenül foglal állást jogszabályok alkotmányosságáról, azaz arról, hogy egy normának helye van a jogrendszerben. Ez a tevékenység – az atipikus eseteket leszámítva – jellegét tekintve nem különbözik a norma hatályon kívül helyezésétől; az alkotmánybíróság döntése is – alkotmányossági szempontú – hatályvesztési ok. Sarkosan megfogalmazva: valamely törvény hatályát vesztheti a törvényhozó hatalom *politikai megfontolású* döntése miatt (a jogszabály módosításával, hatályon kívül helyezésével), valamint az Alkotmánybíróság *alkotmányossági alapon meghozott* döntése miatt (megsemmisítés). Mindez azonban nem befolyásolja azt, hogy az alkotmánybíróság az utólagos normakontroll során is az alkotmányra visszavezetett (jogi) döntést hoz, és nem politikait.

⁹ Györfi Tamás: Az alkotmánybíraskodás politikai szerepe. Politikatudományi Szemle 1996/4. 64. p.

¹⁰ Jakab András: Az alkotmányértelmezés módszerei. <http://www.szazadveg.hu/files/kiadoarchivum/47jakab.pdf>

Éppen ez különbözteti meg az alkotmánybíróság és a parlament viszonyát a félprezidenciális államokban található köztársasági elnök – parlament viszonytól. Pokol Béla értékelése szerint a jurisztokratikus kormányforma középpontját jelentő, eltérő erősségű alkotmánybíróságok a francia V. Köztársaságra jellemző *cohabitation* állapottal leírható közjogi folyamatokba kerülhetnek. E megközelítés szerint tehát a parlament és az alkotmánybíróság viszonya a félprezidenciális Franciaországban megfigyelhető, köztársasági elnök és kormány közti politikai társbérlettel jellemezhető.

Félprezidenciális rendszerben a végrehajtó hatalom kétpólusú. Mind a köztársasági elnök, mind a kormány gyakorol kormányzati jogköröket, mindkét intézmény politikai döntéseket hoz. Az alkotmányjog egyszerű válasza szerint az alkotmánybíróság jogi döntéseket hoz, a kormányzásban nem vesz részt, így a parlamenttel való viszonya semmiképp sem minősíthető *cohabitation*-nak.

Pokol Béla szerint az alkotmánybíróság a politikai versengés szereplője. Hivatkozik arra, hogy a politikai versengésen alapuló demokráciákban a törvényhozási többséggel szembenálló közjogi szereplők (parlamentari ellenzék, önkormányzati szervek, szövetségi államokban a tagállami/régió kormányok, parlamentek) az alkotmánybíróság mögé beállva tudják rákényszeríteni akarataikat részben vagy egészben a többségi kormányra és a parlamenti többségre. Ez a megközelítés azt sejteti, hogy az alkotmánybíróság „akarat-közvetítő”, amely azonosul valamilyen törekvéssel, és azt érvényesíti a kormányzattal szemben. Ha ez így van az alkotmánybíróságok esetében, akkor az alkotmánybíróságok politikai szereplők.

Meggyőződésünk ugyanakkor, hogy az alkotmánybíróságok nem politikai döntéseket hoznak. Az alkotmánybíróságok nem „felkarolnak” valamilyen kisebbségi érdeket a többség ellenében, hanem – mint bíraskodó fórum – *dönt a kisebbség és a többség közti jogvitában*. E döntés *eredménye* (és nem motivációja) az, hogy az alkotmánybíróság a döntése folytán befolyásolja a kormányzás menetét, és egyes kormányzati törekvéseket ellehetetlenít. Az tehát igaz, hogy a normakontrollra épülő alkotmánybíraskodás elterjedése a parlamenti abszolútizmus végét, korlátok közé szorítását jelenti.¹¹ Ebből viszont mindösszesen az következik, hogy a törvényhozás felett bírói (alkotmányjogi) kontroll van, az nem, hogy az alkotmánybíróság kormányzati szervvé vált volna.

IV. A jurisztokrácia jellemzői és értékelésük

1) Pokol Béla tanulmánya szerint a jurisztokrácia egyik jellemzője, hogy az alkotmánybíróság monopolizált módon fér hozzá az alkotmányhoz.

Amennyiben az alkotmányhoz való hozzáférése az alkotmányértelmezés lehetőségét értjük, akkor úgy véljük, az Alkotmánybíróság alkotmányértelmezési hatásköre nem kizárólagos: az alkotmányos szervek (bíróság, kormány, parlament stb.) a napi működésük során is értelmezik és alkalmazzák az alkotmányt. A kérdés nem az, hogy monopolhelyzetben van-e az alkotmánybíróság, hanem van-e értelmezési hierarchia az alkotmánybíróság és más szervek alkotmányértelmezése között.

Halmai Gábor – az alkotmánybíróság és a bíróság kapcsolatrendszerét elemezve – arra a következtetésre jut, hogy az Alkotmánybíróság alkotmányértelmezése számára csak abban az esetben kötelező, ha az az absztrakt alkotmányértelmezés hatáskörének gyakorlása során született. Álláspontja szerint az utólagos normakontroll során végzett

¹¹ Sári János: A gazdasági, szociális, kulturális jogok alkotmányos alapjai. Acta Humana, 1995/18-19. 189. p.

alkotmányértelmezésnek nem lenne szükséges a bírót kötelező erőt adni.¹² Ezzel az állásponttal annyiban értünk egyet, hogy más szerveknek valóban nincs formális kötelezettsége arra, hogy ugyanazt az értelmet tulajdonítsa az alkotmány valamelyik rendelkezésének, mint egy alkotmánybíróági határozat indokolása.¹³ Nem felejthetjük el ugyanakkor Charles Evans Hughes híressé vált mondatát: az alkotmány az, amit az (alkotmány)bírák annak mondanak.¹⁴ Értelmezési hierarchia van az alkotmánybíróóság és más szervek (bíróóságok, parlament) alkotmányértelmezése között, és ezt a hierarchiát az alkotmánybíróóság parlament esetében az absztrakt normakontroll, bíróóságok esetében az alkotmányjogi panasz hatáskörében érvényesíteni is tud. Erre tekintettel az alkotmányt alkalmazó szerveknek formális kötelezettség hiányában is figyelembe kell venniük az alkotmánybíróági gyakorlatot, ha az valamely alkotmányi rendelkezéshez következetes és egyértelmű gyakorlatot kapcsol.

Ha jurisztokratikus kormányformának azt tekintjük, ahol kizárólag az alkotmánybíróóság értelmezheti az alkotmányt, akkor vélhetően nem találunk jurisztokratikus kormányformát, ez a jellegzetesség egy államszervezeti berendezkedésre sem lehet igaz. Ha viszont azt állítjuk, hogy az a jurisztokratikus kormányforma, ahol az alkotmánybíróóság alkotmányértelmezése felülírja más szervek alkotmányértelmezését, akkor viszont minden államszervezet jurisztokratikus ebben a vonatkozásban. Ez viszont nem a jurisztokrácia, hanem a hatalmi ágak elválasztásának a következménye.

2) A tanulmány gondolatmenete szerint növeli az alkotmánybíróóság hatalmát, és ezzel erősíti a jurisztokráciát, ha az alkotmány szövege több általános jellegű elvi deklaráción nyugszik.

Kétségtelen, hogy az értelmezés lehetőségét, a bíraskodó hatalom mozgásterét kiszélesíti, ha az alkotmány rugalmas, olyan általános jellegű szabályokat tartalmaz, amely többféle tartalommal kitölthető. Szélsőséges esetben ez valóban elvezethet ahhoz, hogy „a jogállamiság nevében az egyének, közösségeik, sőt végső soron az államok minden igényét, teljes szabadságát, összes cselekvését a kiszámíthatatlan, ezért önkényes bírói jogértelmezésnek vetjük alá.”¹⁵

Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy az alkotmány esetében elengedhetetlen kritérium, hogy kellően rugalmas legyen amiatt, hogy változó korok, eszmék és értékrendek igényeit szintetizálja. Az alkotmányozás során az értékek összehangolása, eltérő értékek megjelenítése nem csupán gesztus a társadalmi, politikai kisebbség felé, még csak nem is a pluralizmus elvének a megjelenítéséhez szükséges, hanem az alkotmány stabilitásának, időállóságának a záloga.¹⁶ Az alkotmány a funkcióját – a közösségek viszonyainak stabil rendezését és a politikai egységet – csak úgy képes biztosítani és legfőképp fenntartani, ha megfelelő nyitottsággal rendelkezik. A túlzottan részletes, rideg alkotmányok problémája, hogy az alkotmányozó csak az adott társadalmi körülményeket láthatja, csak azokra tud szabályt alkotni. A későbbiekben azonban más korok jogalkotói más kihívásokkal szembesülnek. Az értelmezés és az alkalmazás az, amely a jogszabályszoveget új tartalommal

¹² Halmai Gábor: Az Alkotmány, mint norma a bírói jogalkalmazásban. *Fundamentum* 1998/3. 78. p. Fontos megjegyezni, hogy a szerző az állítását közel húsz éve tette, kérdés, hogy azt a jelenlegi alkotmányos helyzetre, az új Alaptörvényre is vonatkoztathatónak tartja-e.

¹³ Különösen, hogy több kérdésben az Alkotmánybíróóság gyakorlata is szerteágazó.

¹⁴ „We are under a Constitution, but the Constitution is what the judges say it is, and the judiciary is the safeguard of our liberty and of our property under the Constitution.” – Charles Evans Hughes. Speech before the Chamber of Commerce, Elmira, New York (3 May 1907); published in *Addresses and Papers of Charles Evans Hughes, Governor of New York, 1906–1908* (1908). 139. p.

¹⁵ Varga Zs. András: *Eszményből bálvány? A joguralom dogmatikája*. Századvég, Budapest, 2015. 26. p.

¹⁶ Csink Lóránt: *Mozaikok a hatalommegosztáshoz*. Pázmány Press, Budapest, 2014. 31. p.

tudja megtölteni, ehhez viszont a jogszabály tartalmi rugalmassága szükséges.¹⁷ A tartalmi rugalmasság pedig úgy érhető el, ha az alkotmány szövegezése absztrakt.

Az alkotmánybíróági aktivizmus ellenzőinek gyakori érve, hogy az alkotmányértelmezés során az alkotmánybíróság olyan mértékben eloldódik az alkotmány szövegétől, hogy az már nem tekinthető az alkotmány alkalmazásának. Témánk szempontjából viszont úgy véljük, mindaddig, amíg az alkotmánybíróság visszavezeti a döntését az alkotmányra (tehát jogi döntést hoz), addig megdönthetetlenül vélelmezett, hogy az alkotmánybíróság az alkotmányt alkalmazza. Éppen úgy, mint ahogy az is megdönthetetlenül vélelmezett, hogy a parlament a nép akaratát fejezi ki.

3) A tanulmány a jurisztokrácia harmadik jellemzőjeként említi az alkotmánybíróági törvénymegsemmisítési jogkör széles terjedelmét.

Ezzel kapcsolatban is vitathatatlan, hogy az absztrakt normakontroll szorosabban kötődik a törvényhozó hatalomhoz, mint az egyedi panaszügyek vizsgálata. Sőt, az absztrakt normakontroll az alkotmánybíráskodás kelsen-i logikája értelmében negatív törvényhozás, ami nem a bírászkodó, hanem a törvényhozó hatalom terrénumába tartozik. Ha pedig az alkotmánybíróság „friss” törvényekről alkot véleményt, akkor közvetlenül a napi politikai színterére téved. Különösen igaz ez az előzetes normakontroll hatáskörének gyakorlására.

Álláspontunk szerint elkerülhetetlen, hogy egy alkotmánybíróság politikailag kényes ügyekben is döntést hozzon. Döntése viszont ebben az esetben is *jogi (az alkotmányra visszavezetett) döntés, és nem politikai*. Mindezzel nem kívánjuk vitatni azt a megállapítást, hogy az indítványozók széles köre és az absztrakt normakontroll keretében gyakorolt hatáskörök az alkotmánybíróság pozícióját erősítik, mindebben azonban nem látjuk a parlamentarizmus elvének a sérelmét. A parlamentarizmus nem sérül azáltal, hogy az alkotmányt alkalmazó alkotmánybíróság keretek közé szorítja a kormányzat mozgásterét. Ettől független kérdés, hogy – amint arra Pokol Béla helyesen rámutat – a mozgásteret ténylegesen befolyásolja, hogy az alkotmánybíróság mennyire aktivista, illetve az alkotmány absztraktsága folytán és a hatásköri szabályokon keresztül milyen lehetőséget biztosít az alkotmánybíróság számára.

4) Végül a jurisztokrácia jeleként tünteti fel a tanulmány az alkotmánybírói mandátum hosszát; Pokol Béla következtetése szerint minél hosszabb a mandátum (különösen, ha határozatlan ideig tart), akkor ez a jurisztokráciát erősíti. Eme állítás igazságtartamával aligha lehet vitatkozni.

Korábban arra a következtetésre jutottunk, hogy független bírászkodás nélkül nincs parlamentarizmus. Ezt továbbgondolva szükséges, hogy az alkotmánybíróság ne függjön az aktuális parlamenti többségtől, hiszen akkor a gyakorlatban a végrehajtó hatalom „kezében lenne” az (alkotmány)bíráskodás. Ez az, amely ellen a parlamentarizmus hívei a kezdetektől fogva küzdöttek.

Az alkotmánybíróság és a parlament mandátumának szétválasztása szükségszerűnek látszik, mint ahogy az is egyértelmű, hogy a relatíve rövid alkotmánybírói mandátum az alkotmánybíróság függetlensége ellen hat. Ezen túlmenően az alkotmányozó, illetve a törvényhozó szabad mozgásterének megállapítása, ez a mérlegelés értékelésünk szerint nem befolyásolja a parlamentarizmust.

V. Összegzés

Pokol Béla tanulmányára reflektálva elsőként arra a következtetésre jutottunk, hogy a parlamentarizmus esszenciális eleme a független bírászkodás. A parlamentáris

¹⁷ Csink Lóránt – Fröhlich Johanna: Egy alkotmány margójára. Gondolat, Budapest, 2012. 30. p.

kormányformában is érvényesül a hatalmi ágak elválasztása, a parlamentarizmus nem azt jelenti, hogy egy központi szerv, a parlament uralkodik az egész államélet felett. Azt jelenti, hogy a kormányzat politikai középpontjában lévő kormány (mint a végrehajtó hatalom általános szerve) politikai felelősséggel tartozik a parlamentnek. Ezáltal a kormányzás a ténylegesen a parlament kezében van, és a kormány is csak a parlament jóváhagyásával, annak folyamatos felügyelete mellett működhet.

A politikai és a jogi döntéshozatal közti különbségek miatt nem értünk egyet azzal, hogy az alkotmánybíróság „társkormányzóvá” lépett volna elő, és ezáltal a parlamentáris kormányformát a jurisztokratikus kormányforma váltotta fel.

A jurisztokrácia ismertető jelei – az alkotmányhoz való monopolizált hozzáférés, az alkotmányi rendelkezések absztrakt megfogalmazása, az absztrakt normakontroll terjedelme és az alkotmánybírói mandátum hossza – valóban megfigyelhetőek parlamentáris berendezkedésű államokban (is). Ezekről azonban azt láttuk, hogy vagy nem befolyásolják azt a tényt, hogy a végrehajtó hatalom a parlamentnek felelős kormány kezében van, vagy éppen hogy szükségszerű velejárói a parlamentarizmusnak.

Erre tekintettel álláspontunk szerint nem jelenthető ki, hogy a jurisztokrácia a parlamentarizmus helyébe lépett volna. Végkövetkeztetésünk sarkosan fogalmazva: a jurisztokrácia maga a parlamentarizmus, vagy legalábbis annak egy formája.